

„Most már egész föld a széles haza,
Közcél felé társ már most minden ember,
S a csendesen folyó szép rend fölött
Tisztelve áll őrül a tudomány.”

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Ünneplő Közönség! Kedves Kutatótársak!

Madách Imre halhatatlan drámájának, *Az ember tragédiájának* falanszterjelenetében Lucifer fejezi ki elégedettségét e szavakkal Ádámnak, miközben a közelükben, egy csarnokban a legkülönfélébb természettudományos tárgyak, mechanikai eszközök, csillagászati, kémiai műszerek között egy tudós dolgozik. Az 1862-ben megjelent mű szerzője meglehetősen sötét tónusokkal festette le az elképzelt jövőt, amelyben a tudós alakja az érzelmektől mentes racionalitás megtestesítője.

Bár Madách falanszterszínének több elemében is ráismerhetünk a világot napjainkban fenyegető problémákra, azt nyugodt szívvel jelenthetjük ki, hogy a ma kutatói meglehetősen távol állnak a *Tragédia* tudósának rideg haszonelvűségétől. Sőt éppen a kutatók azok, akik napjainkban rendszeresen felhívják a figyelmet például a klímaváltozás veszélyeire, a tiszta víz eltűnésének fenyegető lehetőségére, a folyamatosan gyarapodó létszámú emberiség élelmezésének feladatából fakadó tennivalókra, az időről időre kirobbanó járványok lehetőségére, megelőzésük és az ellenük való védekezés fontosságára. De nemcsak a figyelmet hívják fel rájuk, hanem tudományosan megalapozott válaszokat is adnak e globális kihívásokra.

A tudomány sajátos helyzetben van. Egyrészt felértékelődik a szerepe akkor, amikor például százmilliókat fenyegető vírusok miatt telnek meg világszerte a kórházak, és bénul meg szinte teljesen a mindennapi élet; amikor a laikusok is mind többször találkozhatnak a klímaváltozás egyértelmű jeleivel; vagy amikor arra az égető kérdésre kell választ adni, hogy miként lehet fenntartható módon biztosítani több mint 8 milliárd ember mindennapi kenyerét.

Másrészt azonban az egyre összetettebb, egyre bonyolultabb problémák megértésének nehézségéből, valamint a legtöbb ember számára követhetetlen tudományos fejlődésből az is adódik, hogy sokan a könnyebben érhető, tetszetősnek tűnő áltudományos magyarázatok felé fordulnak. A minden tudományos alapot nélkülöző, de agresszívan terjesztett áltudományos halandzsa napjainkra különösen veszélyessé vált, amikor a számítógép előtt ülve már abban sem lehetünk mindig biztosak, hogy amit látunk, az a valóság, vagy csak annak a mesterséges intelligencia által kreált, megtévesztésig hasonló látszata.

Ilyen helyzetben a tudomány művelőinek alapvető feladata, hogy újra és újra nekiveselkedve, minden lehetséges fórumon beszéljenek nemcsak saját eredményeikről, hanem a tudomány működéséről és módszereiről is. Arról például, hogy milyen haszna van az alap kutatásnak, hogy milyen hatalmas társadalmi-gazdasági hatása lehet egy évtizedekig csak néhány embert érdeklő elméleti probléma tudományos igényű megválaszolásának. Vagy arról, hogyan járulnak hozzá az alap kutatásokkal a kutatók például ahhoz, hogy egy hosszan vizsgált és végül megértett jelenségből milliók életét megmentő vakcina legyen.

A tudomány működésének megértetése közös érdekünk. Ahogyan fontos annak elismerése is, ha valamit nem tudunk. Annak

elmagyarázása, hogy bár a tudomány sem tévedhetetlen, a rendkívül kritikus és mindent számtalan szempontból alaposan megvizsgáló kutatói közösségnek nagyon erős önkorrekciós képessége van.

Kedves Kutatótársak!

Magyarországon a tudomány művelőinek legfőbb képviselője és reprezentánsa a két év múlva alapításának 200. évfordulóját ünneplő Magyar Tudományos Akadémia. Az Akadémia, pontosabban annak mintegy 18 ezer tagot számláló köztestülete a magyar kutatói közösség legfontosabb fóruma határon innen és határon túl. Abban, hogy a tudományos gondolkodás és az azt népszerűsítő emberek és rendezvények minél több helyen jelen legyenek, meghatározó szerepe van az MTA területi bizottságainak, közöttük pedig itt, a dél-alföldi régióban az Akadémia Szegedi Területi Bizottságának. Köszönöm Krisztin Tibor akadémikustársamnak, a testület nyáron megválasztott elnökének, valamint minden, a területi bizottság tevékenységében részt vevő kutatónak, hogy folytatják a magyar tudományosság egyik központjában, az élettudományi kutatások nemzetközi hírű városában az elődeik által megkezdett értékteremtő munkát. Szeged méltán lehet büszke arra, hogy – mint azt néhány hete tudjuk – Karikó Katalin személyében ismét olyan orvosi-élettani Nobel-díjjal elismert kutatója van, akinek pályája kötődik a városhoz.

Bár önálló kutatóközpontja már nincsen az Akadémiának, tudományszervező tevékenységével így is hozzájárulhat ahhoz, hogy Szeged a néhány hete 50. születésnapját ünneplő Szegedi Biológiai Kutatóközpont, a Szegedi Tudományegyetem, az ELI-ALPS lézeres kutatóközpont és a Magyar Molekuláris Medicina Kivalósági Központ

együttműködésével új, még a jelenleginél is meghatározóbb helyszínre legyen nemcsak a hazai, hanem a kelet-közép-európai tudományos életnek is.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Idén immár 20. alkalommal gyűlünk össze vagy az MTA Székházban, vagy valamelyik területi bizottságunknak helyt adó városban, hogy emlékezzünk gróf Széchenyi István nagylelkű gesztusára, a Magyar Tudományos Akadémia megalapítását lehetővé tévő felajánlására. A Magyar Tudomány Ünnepe programsorozat talán nem is találhatott volna méltóbb helyszínt az idei nyitórendezvényre, mint Szeged és a Szegedi Tudományegyetem, amelyet évszázados hagyományai, kimagasló képzési, innovációs, kutatási eredményei meghatározóvá tettek, és ezt csak megerősíti Karikó Katalin épp most elnyert Nobel-díja. Ehelyütt szeretném megragadni az alkalmat, hogy köszönetet mondjak Rovó László rektor úrnak és az Egyetem vezetésének tudományünnepi nyitó rendezvényünk méltó megrendezéséhez nyújtott támogatásukért.

A most kezdődő egy hónap – nevével ellentétben, a hagyományoknak megfelelően – nemcsak az ünnepé, hanem a munkáé is. Már a novemberi rendezvénysorozat előkészületei is sok feladatot jelentettek azoknak, akik részt vettek benne. Köszönöm mindannyiuknak. És sok munkát jelent majd mindazoknak a kutatóknak, akik például arra vállalkoztak, hogy előadóként foglalják össze tudományos eredményeiket, és hozzák közelebb őket nemcsak a kutatótársakhoz, hanem a szélesebb nagyközönséghez is. Úgy is fogalmazhatunk: az évről évre egyre szélesebb közönséghez, ugyanis

az MTA Székházban tartott tudomány-népszerűsítő előadások, amelyek tavaly *Tudományünnep+* néven új formát öltöttek, több százezer érdeklődőhöz jutottak el.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Magyarországon az MTA a tudomány és a tudás legfőbb képviselője és őrzője. Az Akadémia mindig, minden időben hiteles forrás, stabil pont a tényeket megkérdőjelező, ránk zúduló információtömegben. A Magyar Tudomány Ünnepe pedig kiemelten fontos rendezvénysorozat abból a szempontból is, hogy hatékonyan szolgálja az intézmény társadalmi beágyazottságának erősítését és egyik legfontosabb üzenetének közvetítését: a tudomány, a tudományos módszer a legjobb út a világ és az ember megismeréséhez és megértéséhez, és csak a tudomány segítségével vészelhetjük át az emberiség előtt álló globális kihívásokat.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.